

VÁLASZ JEREMY WALDRONNAK*

Waldron professzor úgy véli, hogy egy neki küldött emailben, amelyben egy érvelését kommentáltam, „hirtelen visszaléptem” egy korábbi állásponttól.¹ Állítólag kimutatta a „blöffömet”, és ellenállt a „nyomás-gyakorlásomnak”. Nem szántam az emailt publikációra, de én nem találok semmiféle visszalépést benne. Azt mondtam a Waldron által idézett Előszóban, hogy a gyűlöletbeszédet kriminalizáló törvény „lerontja azt a demokratikus legitimitációt, ami alapján megkövetelhetjük, hogy mindenki engedelmeskedjen a törvényeknek”.² Azt mondtam a Waldron által idézésre érdemesnek talált emailben, hogy az ilyen törvényekben van valami „morálisan sajnálatos”, valamint hogy „legitimációs deficitet” eredményeznek. Egy korábbi könyvemben, amit Waldron idéz, azt írtam, hogy a legitimitáció fokozati kérdés, és hogy nem minden, hibás demokratikus eljárásban „bepiszkított” törvénnyel szembeni polgári lázadás igazolt.³ Azt állítani, hogy egy ellenfél visszalépett, gyakran hasznos retorikai eszköz, de ebben az esetben nem tűnik meggyőzőnek. Aligha védhető egy politikai legitimitációs hiányosság azzal, hogy azt állítjuk, lehetett volna rosszabb.

Waldron elfogadni látszik, legalábbis az esszében, hogy valóban legitimitációs deficit jár a törvények kikényszerítése azokkal szemben, akiknek nem engedték meg, hogy a politikai vitában, aminek az adott törvény az eredménye, kifejtsek ellenvéleményüket, és hogy ez valóban, egy bizonyos mértékig, lerontja a törvény legitimitációját. Ha a szóban forgó törvény például mindenkitől azt követelné, hogy legyen egészségbiztosítása, akkor még a „legszydalmazóbb” ellenvélemény elnyomása is „megkérdőjelezné” az adott törvény legitimitációját. Waldron szerint a gyűlöletbeszéd más, és úgy tűnik, két okból. Az egyik indok – az, hogy a faji méltósággal kapcsolatos kérdéseket érett demokráciákban már lezárták – kérdéses, és Waldron csak nyilvánvaló habozás mellett adja elő. Nem is csoda: ezek a kérdések sokkal kevésbé tűn-

nek lezártak – például Németországban vagy Hollandiában, csakúgy mint Angliában vagy az Egyesült Államokban – mint amennyire évtizedekkel ez előtt látszott. A másik indok viszont, amit Waldron javasol, érdekes, és a politikai filozófia egy nagyon mély kérdésére érinti. Mi az alapja az „egyenlő figyelem és tisztelet” (*equal care and respect*) követelményének, amellyel a kényszerítő kormányzat tartozik azoknak, akik uralma alá esnek?

Waldron feltenni látszik, hogy a kormányzat azért tartozik egyenlő figyelemmel és tisztelettel a politikai közösség minden tagjának, mert a közösség minden tagja azzal tartozik a másikkal, még magánszemélyként is. Waldron állítása szerint a rasszisták nem értenek egyet azzal az elvont elvvel, hogy az egyének egyenlő figyelmet és tiszteletet kell, hogy mutassanak a közösség minden tagja felé.

Mivel mi viszont elfogadjuk ezt az elvet, érvel Waldron, a gyűlöletbeszéd jelensége mérlegelést igényel. Egyrészt a kormányzat veszélyezteti a legitimitációt – mivel nem azzal a tisztelettel bánik a rasszistákkal, amit a demokrácia bármilyen igazolása feltesz – amikor akadályozza, hogy véleményüket szabadon kifejtve vegyenek részt a demokratikus eljárásban. Ilyen értelemben a gyűlöletbeszéd olyan, mint az egészségügyi törvényhozás gyalázkodó ellenzése: a cenzúra mindkét esetben veszélyezteti a legitimitációt. De a gyűlöletbeszéd más, mivel a szidalmazó gyűlöletbeszéd szintén megtagadja néhány polgártól – a beszéd által megcélzottaktól – az egyenlő figyelmet és tiszteletet, amire jogosultak *más polgároktól*. A mérlegelés tehát szükségszerű: legalább a gyűlöletbeszéd legdurvább formáinak cenzúrázása igazolt, mivel az a kár, amit az ilyen beszéd okoz az általa megcélzott személynek, megtagadva a neki járó tiszteletet, felülmúlja azt a kárt, amelyet a rasszistáknak okozunk demokratikus jogaik kompromittálásával.

Azonban az „elvont elv”, amely állítólag ennek az érveknek az alapja, téves: nem veszi figyelembe a döntő különbséget a kormányzat jogai és felelősségei – felelősségünk, amikor a politikában közösségként lépünk fel kényszerítő erővel –, és a között a felelősség között, amellyel a törvényi korlátozások rendszeré-

* A tanulmányt a szerkesztő és a kiadó hozzájárulásával közöljük. Eredeti megjelenési helye: *The Content and Context of Hate Speech: Rethinking Regulation and Responses*, eds: Michael HERZ – Péter MOLNÁR, Cambridge University Press, 2012, 329–341.

ben mozgó egyénekként rendelkezünk. A kormányzatnak minden polgár sorsát egyenlő fontossággal kell kezelnie. De nekem, mint egyéneknek, nincs ilyen kötelezettségem: én nem tartozom neked vagy a gyerekeidnek azzal a figyelemmel, amikor saját időmről vagy vagyonomról döntök, mint amit saját gyerekeimmel vagy magammal szemben mutatok. A kormányzat nem foglalhat el semmilyen etikai meggyőződést – semmilyen véleményt az emberi méltóság valódi alapjáról – és nem kényszerítheti ki ezt a nézetet az ellenvéleményt képviselő polgárokkal szemben. El kell ismernie az etikai függetlenség jogát. De ennek a jognak az elismerése azt jelenti, hogy egyetlen személyt sem lehet arra kényszeríteni, hogy bármilyen hivatalos etikai meggyőződést elfogadjon, vagy hogy kifejezze saját eltérő nézeteit. Népszerű nézet például az, hogy az ateistákban nem lehet megbízni, mivel nem rendelkeznek azzal a hittel, amely képes lenne megalapozni bármilyen morális elköteleződést. Ezt a véleményt rendkívül sértőnek találom, mivel megtagadja tőlem a morális cselekvő státuszát, és a morális cselekvőképesség olyan dolog, amire, ahogy Waldron mondja, „*másokkal való érintkezésünk szinte minden vonatkozásában átfogóan és széles körben támaszkodunk*”. Semmilyen olyan törvény nem lenne elfogadható, bármilyen népszerű is legyen, amely ilyen etikai meggyőződésen alapul. De nincs jogom arra, hogy mások, akik igenis úgy vélik, hogy én minimális méltósággal sem rendelkezem, ne gondolják vagy fejezzék ki ezt a meggyőződést egyénként. Igazságos társadalomban élni – egy olyan társadalomban, amelyik tiszteletben tartja az emberi méltóságot – azt jelenti, hogy el kell fogadnom mások jogát arra, hogy becsméreljenek.

A gyűlöletbeszéd szabályozása tehát, mindent összevetve, nem mérlegelés kérdése. A kormányzat nem sértheti meg egyetlen polgárának sem a kormányzattól való etikai függetlenséghez való jogát, amelyet a méltóság megkövetel. Ez alól nem mentesít az sem, ha a kormányzat azért tesz így, hogy kikényszerítsen egy bizonyos kollektív véleményt arról, hogy a tisztelet milyen formáival tartoznak egymásnak az egyének pusztán mint emberi lények; ez a „kimentés” csak megerősíti a tévedést. Részemről azt gondolom, hogy egy bizonyos vélemény az előbbi kérdéstről helyes, és a többi téves. Mégsem tartozik az igazságos kormányzat hatáskörébe, hogy ezt az igazságot megpróbálja megkeresni, majd másokra kényszerítse.⁴ Persze az élet kellemesebb lenne a közösség néhány tagja számára – más tagjainak pedig kellemetlenebb –, ha a

NINCS JOGOM ARRA, HOGY MÁSOK, AKIK IGENIS ÚGY VÉLIK, HOGY ÉN MINIMÁLIS MÉLTÓSÁGGAL SEM RENDELKEZEM, NE GONDOLJÁK VAGY FEJEZZÉK KI EZT A MEGGYÖZÖDÉST EGYÉNKÉNT

kormányzat rendelkezne ezzel a hatalommal. Azonban nem teljesen legitim az a kormányzat, amely ilyen igénnyel lép fel.

Van néhány további, kevésbé központi megjegyzésem Waldron esszéjével kapcsolatban. Először is egyetértek vele annyiban, hogy az én érvelésem nem teszi fel, hogy „*a faji erőszak vagy a kriminális károkozás elleni törvények*” bármilyen módon kompromittálódniának, ha a faji gyűlölet kifejeződéseit betiltják. Nem nagyon értem ugyanakkor, miért gondolja, hogy kompromittálódhatnak. Továbbá azt állítja, hogy a gyűlöletbeszéd cenzúrája a politikai tüntetések idő, hely és mód szerinti bizonyos megszorításaira hasonlít. Hiszen ez utóbbiak csak akkor megengedhetőek, ha, ahogy az alkotmányjogászok mondják, „*tartalomsemlegesek*.”⁵ Az idő, hely és mód korlátozásai nem alapulnak arra vonatkozó ítéleten – szemben a faji beszéd cenzúrájával –, hogy a korlátozott beszéd téves vagy offenzív.

Harmadszor, meg vagyok lepve, hogy Waldron amellet látszik érvelni, hogy csak a gyűlöletbeszéd legkeményebb formáit kell betiltani: az olyan beszédet, amely szerint egyes emberek nem jobbak, mint az állatok, amelyeket „*normálisan kiirtani igyekszünk, mint például a patkányok vagy a csótányok*.” A veszélyt valójában nem ez jelenti; nincs olyan személy vagy politikai párt, amely ilyen beszéddel remélne támogatást vagy figyelmet kapni. Ahhoz, hogy a gyűlöletbeszéd cenzúrázása melletti waldroni érvelésnek a tényleges politikában bármilyen jelentősége legyen, arra kell irányulnia, amit az emberek ténylegesen mondanak, és amitől ténylegesen félnek. „*A Holokausztot a zsidók találták ki a saját hasznukra*.” „*Minden muszlim terrorista, őrizkedni kell tőlük*.” „*Az iszlám semmivel nem járult hozzá a világ kultúrájához*.” „*Az idegen fajok bevándorlása elfogja pusztítani az őshonos kultúrát, aminek védelméhez nekünk, akik megteremtették és ápolják ezt a kultúrát, jogunk van*.” „*Mindent vissza kell küldeni oda, ahonnan jött*.” Egyik ilyen torz nézet sem állítja, hogy valamely emberi lény nem jobb az olyan állatnál, amit ki kell irtani, mint a csótányt. Egyik sem foglalja magában, hogy valaki eredendően nem rendelkezik egy emberi lény státuszával vagy méltóságával. Az az érvelés, amely az európai országokban hatályban lévő gyűlöletbeszéd-törvényeket reméli megvédeni, az olyan beszédnek a cenzúráját kell, hogy megvédje, amelyet ténylegesen alkalmaznak gyűlöletkeltésre.

Európaiak sokszor mondták nekem, hogy történelmük más és sötétebb, mint az Egyesült Államo-

ké, és ha én Európában születtem volna, az ő véleményüket osztanám, semmint ezt az Első alkotmánykiegészítésre való kényszeres fixációt, amiről azt gondolják, hogy egy amerikai kórság.⁶ Igazuk lehet a történelem meggyőző erejét tekintve: számos kitűnő, és egyébként liberális, európai politikafilozófus támogatja a cenzúrát ezen a területen, bár persze vannak, akik nem. Bárhogy álljon is, egy meggyőződés kialakulásának magyarázata nem érv annak igazsága mellett.

(Fordította: Salát Orsolya)

JEGYZETEK

1. Lásd Jeremy WALDRON: *Gyűlöletbeszéd és politikai legitimitáció* (ugyanebben a számban). A Waldronra való hivatkozások mind erre a szövegre utalnak.
2. Ronald DWORKIN: Foreword, in Ivan HARE – James

WEINSTEIN eds: *Extreme Speech and Democracy*, 2009, Oxford University Press.

3. Ronald DWORKIN: *Is Democracy Possible Here?* 2006, Princeton University Press, 97.
4. *A Justice for Hedgehogs* c. könyvben (2011, Harvard University Press) bemutatom, hogy szerintem milyen fajta tisztelettel tartoznak az emberek egymásnak egyéenként, és leírom azt is, amiről azt gondolom, hogy ennek a nézetnek az etikai, morális és politikai következménye. Ott azonban amellet is részletesen érvelek, hogy létezik a kényszerítő kormányzattól való személyes függetlenséghez való jog az etikai szférában, ami más, mint a morális szféra.
5. *Pl. Ward v. Rock Against Racism*, 491 U.S. 781, 790–794 (1989).
6. Stephen Holmes megjegyzései ehhez hasonló véleményen alapulnak. Lásd Stephen HOLMES: *Waldron, Machiavelli és a gyűlöletbeszéd* (lásd a következő tanulmányt a *Fundamentum* e számában).